

2th Leisure Congress 2022

18-19 May

دومین همایش ملی اولین همایش بین‌المللی نیمه مجازی اوقات فراغت

مطالعه تحلیلی کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی در اوقات فراغت دانش آموزان

زهرا امینی روشن

دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

دانشکده تربیت بدنی دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۳۵۶۱۸۱۸۷۹

Aminiroshan.zahra@gmail.com

جواد غلامیان*

استادیار، دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

دانشکده تربیت بدنی دانشگاه فردوسی مشهد، ۰۹۳۳۸۲۸۹۶۷۰

j.gholamian@um.ac.ir

وحید ساعت چیان

استادیار، دکتری مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشگاه بین‌المللی امام رضا، مشهد، ایران

گروه علوم ورزشی دانشگاه بین‌المللی امام رضا، ۰۹۱۵۳۲۳۴۸۱۳

Saatchian_65@yahoo.com

چکیده

بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که نقشه راه اصلاح و تحول آموزش و پرورش کشور تا افق ۱۴۰۴ است، تربیت عمومی دانش آموزان به عهده آموزش و پرورش می‌باشد. همه ما بخش مهمی از عمر خود را صرف یادگیری و آموزش در مدارس می‌کنیم. با این همه، امروزه بیشتر متخصصان بر این باورند که قانونمند شدن، رسمی شدن و سازمان یافتن بیش از حد مدارس و برنامه‌های آن، باعث شده است که تعلیم و تربیت بسیار خشک و غیر منعطف شود. اردوهای دانش آموزی یکی از مکمل‌های ترمیمی با هدف پرورش روحیه مسئولیت‌پذیری و مهارت‌های زندگی در سیستم تعلیم و تربیت ماست و در واقع فعالیت مکمل آموزشی و پرورشی مدرسه می‌باشد که با مشارکت و تعامل دانش آموزان، معلمان، مربیان و اولیاء آنان انجام می‌گیرد و موجب شکوفایی استعدادها، تعمیق یادگیری، تمرین آموخته‌ها، افزایش مسئولیت‌پذیری، مشارکت و همکاری، همزیستی مسالمت‌آمیز و آشنایی با فرهنگ‌های بومی - منطقه‌ای - ملی و جهانی می‌شود. بطور کلی می‌توان گفت اردوها و بازدیدهای دانش آموزی تا حدودی در تحقق اهداف و برنامه‌های آموزش و پرورش که در ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین اشاره شده است، موثر می‌باشد و دانش آموزان را در ابعاد بدنی و زیستی اجتماعی - عاطفی، عقلانی و اخلاقی که از اهداف اساسی آموزش و پرورش است کمک خواهد نمود.

به همین جهت در این پژوهش کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی در اوقات فراغت دانش آموزان مدارس آموزش و پرورش ناحیه یک مشهد مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. روش انجام تحقیق از نوع توصیفی - همبستگی و به لحاظ هدف از نوع کاربردی بود که بصورت میدانی انجام پذیرفت. جامعه آماری این پژوهش شامل ۹۰۰۰۰ نفر از دانش آموزان مدارس آموزش و پرورش ناحیه یک مشهد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و طبقه‌ای، ۳۶۰ نفر از آنها با استفاده از فرمول کوکران به عنوان نمونه آماری انتخاب گردیدند. برای گردآوری داده‌ها نیز از پرسشنامه محقق ساخته با پنج

2th Leisure Congress 2022

18-19 May

دومین همایش ملی اولین همایش بین‌المللی نیمه مجازی اوقات فراغت

مؤلفه (اعتقادی و اخلاقی، علمی و فناوری، فرهنگی و هنری، اجتماعی، زیستی و بدنی) استفاده شد و در نهایت بمنظور بررسی فرضیه‌ها از نرم‌افزار اس.پی.اس و لیزرل استفاده گردید. نتایج این پژوهش نشان داد که بین مؤلفه‌های کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین مؤلفه‌ها اولویت معناداری وجود دارد. بر این اساس، بالاترین میانگین رتبه مربوط به مؤلفه "زیستی و بدنی" بوده و مؤلفه‌های "اجتماعی"، "اعتقادی و اخلاقی"، "فرهنگی هنری" و "علمی آموزشی" در رتبه‌های دوم تا پنجم قرار گرفتند. نتایج این تحقیق مبین این واقعیت بود که اردوها و فعالیت‌های فوق‌برنامه بر ابعاد مختلف انسان (جسمانی، عاطفی، روانی و اجتماعی و مذهبی) تأثیر می‌گذارد و در این راستا ضروریست که برای اوقات فراغت دانش‌آموزان برنامه‌ریزی کنیم و موقعیت‌های لازم را برای خلاقیت، آفرینش و نوآوری آنان ایجاد نماییم تا به دور از قید و بندها و قالب‌ها بتوانند خود را ارزیابی کنند.

کلیدواژه‌ها: کارکرد، اردوها و بازدیدهای ورزشی، دانش‌آموزان، اوقات فراغت

۱- مقدمه

دوره نوجوانی و دانش‌آموزی دوره اوج نیازهای اوقات فراغت است. نوجوانان در مقایسه با سایر افراد فرصت‌های بیشتر و مسئولیت‌های کمتری دارند و اوقات فراغت برای آنان زمینه‌ای برای اجتماعی‌شدن و شکل‌گیری هویت تلقی می‌شود (ادریس، یوسیف، آسیل و ال سمانی^۱، ۲۰۲۲). اوقات فراغت در دنیای معاصر از جهات مختلفی اهمیت پیدا کرده است، یکی از مهم‌ترین جهات اهمیت آن این است که بهترین زمان‌ها برای القای فکر و اندیشه و فرهنگ مورد قبول خود به افراد و جامعه، اوقات فراغت آنان است و با مدیریت اوقات فراغت افراد می‌توان باورها، ارزش‌ها، رفتارها و امیال و خواسته‌هایشان را به سمت و سوی مورد نظر سوق داد (رودریگر-براو، دجواناز و گارسیا کاستینا^۲، ۲۰۲۰). باور کسب هویت شخصی، نیل به تحقق خواسته‌ها، آزادی عمل و احساس "بودن" چنان در فعالیت‌های فراغتی رخنه کرده که ارزش فراغت را بیش از نیاز انسان‌های امروزی به هویت فردی و شغلی جلوه داده است زیرا جوانان ماهیت واقعی خود را در عرصه اوقات فراغت نشان می‌دهند (ککالاینن و همکاران^۳، ۲۰۲۲).

در این راستا اردو به عنوان نوعی گردشگری می‌تواند یکی از فعالیت‌های اوقات فراغت قلمداد شود. اما در حال حاضر توجه بسیار کمی به آن معطوف می‌گردد و اردوها به درستی هدایت نشده و اهداف آن‌ها عموماً نامشخص و یا صرفاً تفریحی می‌باشد در حالی که دستورالعمل‌های موجود در شیوه‌نامه اجرایی اردوها، یکی از اهداف اردوها را غنی‌سازی برنامه درسی و اوقات فراغت دانش‌آموزان ذکر کرده است. برگزاری اردوهای دانش‌آموزی با همراهی مربیان و معلمان کارآموده و آموزش دیده می‌تواند ضمن افزایش بازدهی علمی دانش‌آموزان، از جنبه‌های تفریحی و آموزش برخی از مهارت‌های زندگی مهم باشد و به عبارت دیگر دانش‌آموزان از اوقات فراغت خود به نحو شایسته‌تر استفاده می‌کنند (عبداللهی، ساعت‌چیان و برزگر، ۱۴۰۰). در چنین شرایطی، هدف اصلی از برگزاری اردو، نه تنها اجرای بخشنامه‌های صادر شده از سطوح بالاتر، بلکه وسیله‌ای در جهت غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان مد نظر خواهد بود و مربیان و نیروی انسانی همراهی‌کننده با در نظر گرفتن علاقه و استعدادها، دانش‌آموزان، خواهند توانست در جهت رشد و تقویت آنها نقش خود را ایفا نمایند (پورنصرالله، بهرامی و عیدی، ۱۴۰۰). در این راستا و با توجه به اهمیت اوقات فراغت

1. Idris, Yousif, Assil, & El-Samani

2. Rodríguez-Bravo, De-Juanas, & García-Castilla

3. Kekäläinen, T., Tammelin, T. H., Hagger, M. S., Lintunen, T., Hyvärinen, M., Kujala, U. M., . . . Kokko, K.

2th Leisure Congress 2022

18-19 May

دومین همایش ملی اولین همایش بین‌المللی نیمه مجازی اوقات فراغت

باشگاه
مجموعه ورزش تهرمی بکت تنگ سالم

دانش آموزان و چگونگی سپری کردن آن در این مقاله به بررسی نقش و تأثیر کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی در اوقات فراغت دانش آموزان از جنبه‌های مختلف پرداختیم.

۲- مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نظر هدف، پژوهشی کاربردی و از حیث روش، پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دانش آموزان آموزش و پرورش ناحیه یک مشهد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود که تعداد آن‌ها براساس گزارش‌های دریافت شده در حدود ۹۰۰۰۰ نفر می‌باشد. در این تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، نمونه‌ای به تعداد ۳۶۰ نفر با استفاده از جدول برآورد حجم نمونه جرسی مورگان و براساس انتخاب طبقه‌ای بر مبنای سن و مقاطع تحصیلی دانش آموزان انتخاب گردید. پرسشنامه بکار گرفته شده در این تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که پس از تایید روایی محتوا (نظر کارشناسان خبره) و پایایی (انجام مطالعه مقدماتی ۵۰ نفر) مورد استفاده قرار گرفت. پرسشنامه بکار گرفته شده در تحقیق حاضر، مشتمل بر ۳۱ سوال در ابعاد اعتقادی و مذهبی (۸ سوال)، علمی و فناوری (۵ سوال)، فرهنگی و هنری (۶ سوال)، اجتماعی (۶ سوال)، زیستی و بدنی (۶ سوال) بود و همچنین براساس مقیاس پنج ارزشی لیکرت (کاملاً موافقم = ۵، موافقم = ۴، نظری ندارم = ۳، مخالفم = ۲، کاملاً مخالفم = ۱) طراحی شده بود. ضرایب پایایی مولفه‌های پژوهش نیز در ابعاد اعتقادی و اخلاقی، علمی و آموزشی، فرهنگی هنری، اجتماعی و زیستی بدنی به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۱، ۰/۸۳، ۰/۷۵ و ۰/۸۴ محاسبه شد و در کل این پرسشنامه با ضریب پایایی ۰/۹۳ مورد استفاده و تایید قرار گرفت. در این پژوهش از آمار توصیفی، آمار استنباطی و در نهایت به منظور ترسیم مدل مفهومی پژوهش از شیوه معادلات ساختاری استفاده شده است.

۳- یافته‌ها و آرایه جدول‌ها

در تحقیق حاضر از لحاظ جنسی ۵۷/۷ درصد از پاسخ‌دهندگان دختر و ۴۲/۳ درصد پسر بودند و براساس دوره‌ی تحصیلی، دوره‌ی ابتدایی با ۴۳/۶ درصد و متوسطه‌ی دوم ۱۶/۷ درصد بیشترین و کمترین فراوانی را داشتند. همچنین میانگین و انحراف استاندارد کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی $\bar{X} = 4/10$ ، $SD = \pm 0/56$ بوده و در بین مولفه‌های آن بالاترین میانگین مربوط به مولفه زیستی و بدنی ($\bar{X} = 4/21$ ، $SD = \pm 0/70$) و پایین‌ترین میانگین مربوط به مولفه فرهنگی هنری ($\bar{X} = 4/00$ ، $SD = \pm 0/72$) می‌باشد. نتایج بدست آمده از تحقیق نشان داد که بین مولفه‌های کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی اولویت معناداری وجود دارد. براین اساس، بالاترین میانگین رتبه مربوط به مولفه زیستی و بدنی بوده و مولفه‌های اجتماعی، اعتقادی و اخلاقی، فرهنگی هنری و علمی آموزشی در رتبه‌های دوم تا پنجم قرار دارند. همچنین بین میانگین مولفه‌های کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی با میانگین فرضی تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج شاخص‌های برازش مدل نیز نشان می‌دهد که شاخص‌های برازش (AGFI، NFI، GFI) از مقدار قابل قبولی برخوردار بوده و مدل تحقیق مبنی بر ارتباط بین مولفه‌های کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی تأیید می‌شود.

جدول ۱- شاخص‌های برازش مدل مولفه‌های کارکردهای اردوها و بازدیدهای ورزشی

تفسیر	مقادیر قابل قبول	مقادیر شاخص‌ها	شاخص‌های برازش
-	-	۳۹/۵۶	کای اسکوار (کای دو)
-	-	۲۵	درجه آزادی

2th Leisure Congress 2022

18-19 May

دومین همایش ملی اولین همایش بین‌المللی نیمه مجازی اوقات فراغت

باشگاه
محرومیت زدایی
با توسعه ورزش تفریحی بکس تنگ سالم

نسبت کای اسکوار به درجه آزادی (χ^2/df)	۱/۵۸	مقدار بین ۱ تا ۳	مطلوب
ریشه دوم میانگین خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۸۶	کمتر از ۰/۱	مطلوب
شاخص (AGFI) تطبیق داده شده GFI	۰/۹۸	بیشتر از ۰/۹	مطلوب
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۹	بیشتر از ۰/۹	مطلوب
شاخص نیکوئی برازش (GFI)	۰/۹۹	بیشتر از ۰/۹	مطلوب

۴- بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج حاصل از تحقیق حاضر می‌توان گفت که ورزش و قرار گرفتن آن در اوقات فراغت دانش‌آموزان قادر است تحول اجتماعی و فرهنگی را در درازمدت ایجاد کند. علاوه بر این ورزش و فعالیت‌های گروهی می‌تواند بر عواملی نظیر عزت نفس، اعتماد به نفس، هوش فرهنگی، سرمایه اجتماعی و مهارت ارتباطی موثر باشند. با توجه به این تحقیق ضروری است تا برای ورزش و فعالیت بدنی و توسعه فرهنگ آن در جامعه و به خصوص دانش‌آموزان برنامه راهبردی انجام شود و فرهنگ ورزش و فعالیت بدنی در آنان توسعه یابد. در این راستا پیشنهاد می‌شود که:

- با توجه به علاقه‌مندی دانش‌آموزان و همچنین تأکید وزارت آموزش و پرورش، تعداد بیشتری از دانش‌آموزان در این اردوها شرکت داده شوند.
- برنامه ریزی برای برگزاری اردوهای دانش‌آموزی بیشتر در ایام فراغت صورت گیرد. بدیهی است که فصل تابستان مناسب‌ترین زمان برای برگزاری اردو است چرا که نه تنها در روند آموزش خللی ایجاد نمی‌کند بلکه موجب می‌شود که قطع ارتباط دانش‌آموزان برای مدت طولانی و به صورت پیوسته با مدرسه جلوگیری می‌شود.
- برای اینکه دانش‌آموزان بتوانند از اردوها رضایت بیشتری داشته باشند لازم است قبل از اعزام، به دانش‌آموزان بخصوص در راستای شرایط خاص اردوها و زندگی جمعی آموزش داده شود.
- معرفی جاذبه‌های گردشگری در اردوها به منظور غنی‌سازی اوقات فراغت.
- برای کلیه فعالیت‌های اردویی سر فصل و طرح درس اردویی در راستای بازدهی علمی دانش‌آموزان تنظیم گردد تا امکان بهره‌گیری و کارآیی برای دانش‌آموزان داشته باشد.

۵- مراجع

پورنصرالله، صفدر. بهرامی، شهاب. عیدی، حسین. (۱۴۰۰). الگوی راهکارهای کاهش آسیب‌های اجتماعی در دانش‌آموزان با تأکید بر اوقات فراغت از دید معلمان ورزش و مدیران مدارس با رویکرد آمیخته. فصلنامه نوآوری آموزشی، شماره ۷۹، پاییز ۱۴۰۰، ۵۵-۷۲.

عبداللهی، محمدحسن. ساعت‌چیان، وحید. برزگر، ربابه. (۱۴۰۰). تحلیل عوامل مؤثر بر غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان شهر مشهد با رویکرد تربیتی - ورزشی. فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۱، شماره پیاپی ۱۴۵، ۸۹-۱۰۲.

Idris, A. M., Yousif, A. O., Assil, S. M., & El-Samani, E.-F. Z. (2022). Psychosocial determinants of leisure-time physical activity among adults in omdurman city, Sudan: Reasoned Action Approach. *Public Health in Practice*, 1-6 .

Kekäläinen, T., Tammelin, T. H., Hagger, M. S., Lintunen, T., Hyvärinen, M., Kujala, U. M., . . . Kokko, K. (2022). Personality, Motivational, and social cognition predictors of leisure-time physical activity. *Psychology of Sport and Exercise*, 1-11 .

Rodríguez-Bravo, A. E ., De-Juanas, Á., & García-Castilla, F. J. (2020). Effect of physical-sports leisure activities on young people's psychological wellbeing. *Frontiers in Psychology*, 28-39 .